

Nr 468.

Av herr **Cassel m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av prisregleringslagen den 30 juni 1947 (nr 303).

I proposition nr 105 har Kungl. Maj:t hemställt att prisregleringslagen skall äga fortsatt giltighet till den 30 juni 1952. Samtidigt har Kungl. Maj:t genom ett till propositionen fogat bihang bringat till riksdagens kännedom de riktlinjer för den prisreglerande verksamheten efter utgången av 1950 som av Kungl. Maj:t fastställts den 12 januari 1951.

Det torde numera bli alltmer uppenbart, att en permanent statlig priskontroll icke i det långa loppet är lämplig och ändamålsenlig som prisregulator. Redan 1946 anförde statens priskontrollnämnd i ett till riksdagen avgivet yttrande över en motion beträffande priskontrollen bl. a. följande:

”En permanent statlig priskontroll leder till stelhet och bristande rörlighet i det ekonomiska livet. Priskontrollen är ett osmidigt och schematiskt verkande instrument för prispolitik och kan icke utgöra annat än ett surrogat för en fri marknadsbildning, som blott i extraordinära situationer bör tillgripas. Den leder lätt till konserverande av prisrelationer, som icke svara mot de marknadsmässigt betingade och erforderliga, och därmed till snedvridning av produktionen. En statlig priskontroll skulle icke vara ett ändamålsenligt medel i kampen mot monopol och karteller. Allvarliga risker skulle föreligga för att en dylik kontroll skulle leda till just sådana resultat, som förekomsten av monopol och karteller framkallar . . .”

De olägenheter med en permanent priskontroll som påpekats i ovannämnda yttrande ha under de år som gått kommit än mer till uttryck. Ju längre priskontrollen pågår desto tydligare framträda helt naturligt dess ogynnsamma biverkningar. Priskontrollen är i och för sig endast motiverad när det gäller att i ett utpräglat knapphetsläge förhindra osunda prisstegringar eller att dämpa spekulativt betonade prisrörelser i övrigt. Den nuvarande priskontrollen sträcker sig emellertid vida därutöver och tillämpas sålunda även på områden där varuförsörjningen är god och risken för spekulativa tendenser därför ringa. I dylika fall är priskontrollen ägnad att antingen konservera en oriktigt avvägd prisnivå eller att åstadkomma en snedvridning av produktionen som i sista hand går ut över konsumenterna. Det är visserligen riktigt, att under de senaste åren vissa varuområden frigivits från priskontroll, men detta har skett i alltför begränsad omfattning. I själva verket borde det vara befogat att förr frigiva för stora områden än för små, varvid det givetvis måste vara den priskontrollerande myndigheten obetaget, att, om det skulle visa sig att frigivande resulterade i speku-

tiva prisrörelser, ingripa mot sådana tendenser genom att ånyo belägga området med priskontroll.

Såsom prisregulator är den fria konkurrensen vida överlägsen en administrativ kontroll. Alla möjligheter böra därför tillvaratagas att låta konkurrensen ersätta det statliga detaljreglerandet. För att detta i full utsträckning skall vara möjligt fordras emellertid att statsmakterna i sin allmänna ekonomiska politik skapa förutsättningarna för samhällsekonomisk balans och ett större utrymme för en progressiv utveckling inom närings- och arbetslivet. Från vår sida ha vid flerfaldiga tillfällen de utvägar anvisats, som stå till buds för att åstadkomma denna utveckling och därmed möjliggöra en fullständig avveckling av priskontrollen.

Prisregleringslagen är i själva verket endast en ram för priskontrollen. De i verkligheten avgörande och för priskontrollens verksamhet normgivande bestämmelserna återfinnas i de av Kungl. Maj:t utfärdade direktiven. Över dessa direktiv har riksdagen emellertid icke beretts tillfälle yttra sig förrän i efterhand då densamma varit i kraft en längre tid. Denna uppdelning, enligt vilken den reella sidan av reglerna för priskontrollen förbehålles Kungl. Maj:t och endast den mer formella sidan hänskjutes till riksdagen, synes oss klart otillfredsställande. Det naturliga är att riksdagen får möjlighet att fatta ståndpunkt till frågan i dess helhet.

De nu gällande direktiven äro ur flera synpunkter illa avvägda och kunna icke anses vara lämpade att utgöra riktlinjer för en priskontroll utan lönestopp. Detta framhölls även av den s. k. Haganderdelegationen, som enhälligt uttalade att dess rekommendationer till direktiv voro baserade på en priskontroll *med* lönestopp. Delegationen poängterade därför, att frågan om priskontrollens gestaltning efter lönestoppets upphörande borde upptagas till särskild prövning i god tid före ingången av år 1951. Så skedde emellertid icke. De nu gällande direktiven överensstämma i stället på alla väsentliga punkter med 1950 års direktiv med undantag av vissa principiella ändringar, vilka voro ofrånkomligen nödvändiga att vidtaga med hänsyn till lönestoppets upphörande. Icke heller ha de allvarliga erinringar, som vid remissbehandlingen av förslaget framfördes av ett så gott som enhälligt näringsliv, beaktats. I mångt och mycket giva direktiven uttryck för ett statiskt betraktelsesätt, som, om de fullföljas, till sina konsekvenser komma att verka direkt hämmande på framåtskridandet.

Först tre månader efter det direktiven trätt i kraft har Kungl. Maj:t tillmötesgått de såväl i remissvaren som vid personliga uppvaktningar hos handels- och finansministrarna uttalade önskemålen om en ny förhandlingsdelegation. Då denna nu fått till uppgift att överlägga "rörande den prisreglerande verksamhetens fortsatta bedrivande" anse vi oss icke böra föregripa de resultat vartill dessa överläggningar kunna leda genom att i detta sammanhang framlägga konkreta förslag rörande den fortsatta utformningen av priskontrollen.

Såsom ovan anförts synes det oss angeläget att riksdagen beredes möjlighet att vid sin prövning av prisregleringslagen även fatta ståndpunkt till direk-

tiven för priskontrollen. Enär detta av praktiska skäl tidigast kan ske vid höstriksdagen detta år, finna vi oss icke böra emotsätta oss en förlängning av lagen t. o. m. den 31 december 1951. Om en förlängning av priskontrollen efter nämnda dag anses nödvändig, böra sålunda i samband med propositionen om dylik förlängning jämväl direktiven för den priskontrollerande verksamheten underställas riksdagen.

Med stöd av vad ovan anförts hemställa vi,

att riksdagen måtte med ändring av Kungl. Maj:ts proposition nr 105 besluta att prisregleringslagen endast skall äga giltighet t. o. m. den 31 december 1951; samt

att riksdagen måtte uttala *dels att*, därest Kungl. Maj:t finner anledning att förelägga höstriksdagen proposition om fortsatt giltighet av lagen efter den 31 december 1951, Kungl. Maj:t därvid jämväl bör underställa riksdagen direktiven för den priskontrollerande verksamheten, *dels att* den ekonomiska politiken enligt dess mening bör bedrivas efter sådana riktlinjer att förutsättningar skapas för ett fullständigt avvecklande snarast möjligt av den statliga priskontrollen.

Stockholm den 14 april 1951.

Leif Cassel.

Axel Mannerskantz.

Gustaf Velander.